

ЁШЛАРНИНГ ВАТАН ТУЙҒУСИДА СИЁСИЙ МАДАНИЯТНИНГ ЎРНИ

Тўймуродов Тождиддин Салоҳиддин ўғли - ТДТрУ талабаси
Қурбонбоев Умирбек Файзулла ўғли - ТДТрУ талабаси

Ҳозирги замонда инсон қалби ва онги учун курашнинг намоён бўлиши ҳар қачонгидан шиддатли тус олаётгани яққол кўзга ташланмоқда. Бунга, дунёнинг мафкуравий манзарасининг ўзгариб бориши, геополитик мақсадлар ва мафкуравий сиёсатнинг уйғунлашиб бориши, мустақилликни қўлга киритган мамлакатларда мафкуравий тамойиллар аҳамиятини ошиб бориши, мафкуравий жараёнлар ва бу борада ёшлар сиёсий маданияти даражаси каби масалаларни мисол келтириш мумкин. Шу боисдан ҳам жаҳонда ёшларнинг сиёсий маданиятини шакллантириш самарадорлигини таъминлаш, уларнинг сиёсий жараёнлардан хабардорлигини оширишнинг таъсирчан механизмлари шакл ва усуллари тадқиқ этиш муҳим аҳамиятга моликдир. Айниқса, ёшларнинг ижтимоий-сиёсий ҳаётдаги таъсири даражасини ошириш, уларнинг сиёсий маданиятини креатив ёндашув асосида ривожлантириш долзарб ҳисобланади. Бугунги кунда мамлакатимиз аҳолисининг 60 фоизидан ортиғини 30 ёшгача бўлган ёшлар ташкил этмоқда. Бу миқдор бошқа мамлакатлар кўрсаткичларидан икки ярим баробар кўпдир. Ўзбекистон аҳолисининг 40 фоизи эса 18 ёшгача бўлган ёшлардир. Мамлакатимизда ёшларга, уларнинг тараққиёт фаолиятларига эътиборнинг ортиб бораётганлиги сабабли, Давлатимиз раҳбари: «Маълумки, ёш авлод тарбияси ҳамма замонларда ҳам муҳим ва долзарб аҳамиятга эга бўлиб келган. Аммо, биз яшаётган XXI асрда бу масала ҳақиқатан ҳам ҳаёт-мамот масаласига айланиб бормоқда»,[1] деб алоҳида қайд этди. Шу боис, мамлакатимизда «мустақил фикрлайдиган, мамлакатимиз истиқболи учун масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир, ташаббускор, шижоатли ёшларни тарбиялаш»[2] ижтимоий соҳани ривожлантиришнинг устувор йўналишларидан бири сифатида белгиланган.

Ёшлар ғоявий-сиёсий маданиятини шакллантириш тизимини такомиллаштиришга креатив ёндашув жамиятнинг маънавий-ахлоқий, таълим-тарбия тараққиётида муҳим ижтимоий аҳамият касб этмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида «... юртимиздаги ҳар қайси инсон, ҳар қайси оиланинг энг эзгу орзу-мақсадлари, ҳаётий манфаатлари авваламбор унинг фарзандлари тимсолида намоён бўлади, рўёбга чиқади»,[3] деган фикрлари ёш авлод тарбиясига ҳар доимгидан ҳам кўпроқ масъулиятли ва бефарқ бўлмасликни талаб этади.

Ёшларда сиёсий маданиятни креатив ёндашув асосида шакллантириш ва ривожлантиришнинг ўзига хос томонлари ёшларда сиёсий маданиятни шакллантириш, уни ўрганиш жамиятимизнинг келажакдаги сиёсий ҳолатини қай даражада билишни баҳолаш, тасаввур қилишга имкон яратади. Сиёсий маданият халқимизнинг турмуш тарзида, анъанавий маданиятида, миллий дунёқараши ва мафқурасида муҳим ўрин тутди. Ёшларда сиёсий маданиятни тўла қарор топтиришда миллий, маънавий, диний-ахлоқий, ҳуқуқий ва тарихий меросимизга, мафкурамиз ғояларига таянмоқ керак. Шунинг учун талаба, ёшларни тарбиялашда умумбашарий қадриятларга асосланган қадриятлар, анъаналар, Марказий Осиё мутаффакирлари қарашларига асосламоқ керак. Ислом дининг асоси бўлган Қуръони Карим ва Ҳадиси шариф, Фаробий, Беруний, Ибн Сино, Алишер Навоий, Бобур, Нақшбанд, Ахмад Яссавий, Ал-Бухорий, Ат-Термизий, Марғилоний ва бошқа алломалар асарларида олға сурилган ғояларни инсонпарварлик, халоллик, поклик, миллатни севиш, ватан билан ғурурланиш, меҳнатсеварлик, хурфикрлик каби ғояларни ёшлар онгига сингдирмоқ лозим. Ёшларнинг турли ҳуқуқ соҳаси меъёрларини, ҳуқуқий принципларини, давлат органларини, шу жумладан ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларини ташкил этиш тартибини ва унинг фаолиятини билиши ёшларда сиёсий маданиятнинг шакллантиришнинг зарур шартидир. Ўзбекистон Республикасининг «Жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш миллий дастури» аҳолининг ҳуқуқий маданиятини шакллантириш бўйича давлат сиёсатини муваффақиятли амалга ошириш бир томондан жамиятнинг ҳар бир аъзоси ҳуқуқий билимларнинг муайян даражасини ўзлаштириб олиши учун зарур бўлган шарт-шароитни яратишни, иккинчи томондан, турли ижтимоий гуруҳларнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ҳуқуқий маорифни табақалаштиришни назарда тутди. Бундан ташқари сиёсий маданиятни тадқиқ этишда жамоатнинг турли ижтимоий гуруҳларини ўзига хос томонларини чуқур ўрганган ва эътиборга олган ҳолда илмий изланишлар олиб бориш зарурлиги кўрсатиб ўтилган ва уни рағбатлантириш назарда тутилган.

Мустақиллик йилларида шаклланган янгича дунёқараш ёшларда Ватанга садоқат, миллий қадрият ва анъаналарга муҳаббат, ўз яқинларига меҳрибонлик, танлаган йўли, касби, маслағи ва эътиқодига содиқликни назарда тутди. Бугунги кунда барпо этилаётган фуқаролик жамиятининг бунёдкорлари сиёсий маданиятли бўлишлари лозим, бунинг учун сиёсий билимли бўлиш керак, албатта. Чунки, сиёсий билимга эга бўлган ва уларни хулқ-атворида намоён қиладиган шахсина сиёсий маданиятли ҳисобланади. Маълумки, сиёсий маданият киши умумий маданиятининг таркибий қисми ҳисобланади. Маданиятли бўлиш учун қонунга риоя этиш, қонун асосида иш тутиш ҳамда мамлакатда кечаётган сиёсий жараёнларни таҳлил эта олиши лозим.

Сиёсий маданиятга эга бўлишда сиёсий онгнинг ўрни муҳимдир. Сиёсий онг – ижтимоий онг шаклларида биридик, яъни бу кишиларнинг жамиятдаги сиёсий жараёнлар ва ундаги ҳуқуқ, қонунга бўлган муносабатларини ифодалайдиган қарашлари, ғоялари йиғиндиси. Демак, инсон адолатни ҳис этиши, жиноят ва ғайриқонуний қилмишларга нафрат билан қарashi лозим. Сиёсий маданият нималардан ташкил топган? Ҳар қандай уй каби сиёсий маданият биноти ҳам пойдеворга таянади. Сиёсий маданиятнинг пойдеворида қуйидагилар киради: -ижтимоий-сиёсий жараёнлар; -ахлоқий-маънавий қарашлар; -этиқод-ишончлар. Ёшларда сиёсий маданиятни шакллантириш учун қуйидаги манбалардан фойдаланиш жуда катта самара беради. Булар:

- буюк алломаларнинг ўғитлари, ғоялари ва асарлари;
- Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунлари;
- Ўзбекистон Республикаси Президенти асарлари, нутқлари ва маърузалари;
- Ўзбекистон Республикаси ратификация қилган халқаро конвенциялар;
- фанларга оид дарсликлар, адабиётлар.

Авалло, инсонни бахт-саодатли жамоанинг аъзоси қилиб тарбиялаш учун изчиллик билан иш олиб бориш лозим. Таълим-тарбия инсонни ақлий томондан ҳам, ахлоқий томондан ҳам етук, мукамал киши қилиб тайёрлашга қаратилмоғи лозим. Демак, таълим-тарбиянинг бирдан-бир вазифаси жамият талабларига тўла-тўқис жавоб бера оладиган ва уни бир бутунликда, тинчликда, фаровонликда сақлаб туриш учун хизмат қиладиган идеал инсонни тайёрлашдир.[5] Сиёсий маданиятликни шакллантириш учун саводхонликни ошириш лозим. Ёшларда сиёсий саводхонликни ошириш учун қуйидаги ишларни йўлга қўйиш зарурий эҳтиёждир.

Биринчидан, ёшлар таълимнинг турли соҳаларида иштирок этишлари билан ўзларининг билим даражаларини ошириб боришади. Улар турли фан соҳаларидаги билимлар билан бирга сиёсий билимлар берадиган фанлардан ҳам хабардор бўлиб боради. Ўқув муассасаларида берилаётган билимлар мамлакатимиз ёшларининг сиёсий маданиятининг ўсишида муҳим аҳамиятга эга. Сиёсий билимларни ўрганувчиларнинг сони йилдан-йилга ошиб боргани сари, мамлакатимизда аҳолининг сиёсий маданияти даражаси ҳам шунчалик юқори бўлиб борапти.

Иккинчидан, сиёсий саводхонлик ёшлар жамиятнинг сиёсий ва сиёсий ҳаётида бевосита иштирок этишидир. Ҳар бир ўқувчи сиёсий муносабатлар, сиёсий мавзуларда бўладиган суҳбатлар, йиғилишлар, тадбирларда ўз фикр-мулоҳазаларини билдиради. Бундай мулоқот ва муносабатлар шахс онгига таъсир этиб, сиёсий маданиятнинг шаклланиши учун қулай шарт-шароитни

вужудга келтиради.[6] Юқоридаги фикрлардан келиб чиқиб, таълим тизимида ёшларнинг сиёсий маданиятини шакллантириш орқали:

биринчидан, мамлакатимизда демократик сиёсий давлатнинг сиёсий асослари мустаҳкамланади;

иккинчидан, ёшларимизда сиёсий билимларни ўз кундалик ҳаётида қўллаш амалиёти такомиллашади;

учинчидан, ёшларнинг сиёсий онги ва маданияти янада юксалади. Сиёсий маданиятни мунтазам бойитиб бориш, изчил сиёсий ишларни амалга ошириш муҳим аҳамият касб этади.

Мухтасар қилиб айтганда, оилада ёшлар сиёсий маданиятини шакллантириш тизимида креатив ёндашув муҳим ижтимоий жараён бўлиб, ёшларимизда объектив воқеа ва ҳодисаларга нисбатан онгли муносабат, мустақил фикрлаш, тафаккур қилишни тарбиялашга хизмат қилиши билан бирга, бузғунчи, вайронкор ғояларни четлаб ўтиб, ижтимоий характерга эга бўлган, инсон руҳиятига кучли таъсир ўтказиб, уларни мақсад-муддао сари етаклайдиган, жамиятнинг ахлоқий-маънавий мажбуриятларини ўз ичига камраб олган шахснинг сиёсий тамойиллари, сиёсий онг мулоҳазалари ёки майлларини бошқариш, инсоннинг умумий бахт-саодатга йўналтирилган фаолияти адолат ва эркинликка хизмат қилувчи жамиятни ишлаб чиқиш, ижтимоий ва маънавий ҳаётда қўлга киритган ютуқлар, миллий ва маънавий қадриятларимизни эъзозлаб, асраб-авайлашни ўзига дастуруламал қилиб олади. Оилавий тарбия ижтимоий тарбия билан узвий алоқада бўлсагина, ўсиб келаётган ёш авлод фаровонлигини таъминлаш мумкин. У ёки бунисининг йўқлиги тарбия жараёнига салбий таъсир кўрсатади.

Бугунги кунда Ўзбекистон мустақил тараққиёт йўлида тўпланган тажрибаларига таяниб, ҳаётимизни янгилаш ва ислоҳ қилиш йўлида давлат ҳамда жамият қурилишининг энг асосий вазифаларини амалга ошириб бормоқда. Халқимиз ёш авлодни ҳаётга тайёрлашда кўп асрлар давомида қўллаган усул ва воситалари, ўзига хос урф-одатлари ва анъаналари, тарбия ҳақидаги ғоялари ва ҳаётий тажрибаси, яратган оғзаки ва ёзма ижод намуналари, асарларида ёрқин ифодаланди. Бу фикр ва ғоялар, тарихий, ижтимоий шароит замиридан келиб чиққан бўлиб, умумбашарий хусусият касб этди, босқичма-босқич ривожланди, халқнинг эзгу орзу-ниятларининг ифодаси бўлди.

REFERENCES

1. Qurolovich, M. B. (2023). DAVLAT BOSHQARUV TIZIMIDA MA'NAVIY OMILNING O'RNINI. *World scientific research journal*, 12(1), 113-116.
2. Behzodjon, M. (2023). MILLIY G'OYA VA MAFKURAVIY YANGILANISH DAVRI. *World scientific research journal*, 12(1), 117-121.

3. Qurolovich, M. B. (2023). DAVLAT BOSHQARUV TIZIMIDA DEPUTATNING SIYOSIY FAOLIYATI. *World scientific research journal*, 12(1), 100-103.
4. Qurolovich, M. B. (2023). XXI ASRDA GLOBAL AXBOROT JAMIYATINING SHAKLLANISHI. *World scientific research journal*, 12(1), 122-125.
5. Qurolovich, M. B. (2023). SIYOSIY JARAYONLARNI AMALGA OSHIRISH USULLARI. *World scientific research journal*, 12(1), 104-107.
6. Qurolovich, M. B. (2023). ALISHER NAVOIYNING VATAN VA DAVLAT XIZMATCHISI SIFATIDAGI SIYOSIY QARASHLARI. *PEDAGOGS jurnali*, 27(1), 78-81.
7. Qurolovich, M. B. (2023). YOSHLARNING SIYOSIY FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS HUSUSIYATLARI. *PEDAGOGS jurnali*, 27(1), 73-77.
8. Sayfullayev, B. D. (2022). Development of Bilateral Political Relations between Uzbekistan and India. *Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences*, 1(3), 54-56.
9. Sayfullayev, B. (2021, November). FROM THE HISTORY OF CULTURAL RELATIONS BETWEEN UZBEKISTAN AND INDIA. In *International Scientific and Current Research Conferences* (pp. 57-60).
10. Sayfullayev, D., & Sayfullayev, B. (2020). О научном исследовании двусторонних отношений Узбекистана и Индии. *Sharqshunoslik*, 3(3), 139-144.
11. Сайфуллаев, Б. Д. Ў. (2022). ЎЗБЕКISTON VA ҲИНДИСТОН: ОЛИЙ ТАЪЛИМ СОҲАСИДА АЛОҚАЛАРНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 25), 595-601.
12. Sayfullayev, B. (2022). Ўзбекистон ва Ҳиндистон ўртасида транспорт-коммуникация соҳасида истиқболли ҳамкорликнинг хусусиятлари. *ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. ВЕСТНИК НУУЗ. АСТА NUUZ*.
13. Sayfullayev, B. (2022). ЎЗБЕКISTON-ҲИНДИСТОН: СТРАТЕГИК ШЕРИКЧИЛИКНИНГ ЯНГИ ФОРМАТДА РИВОЖЛАНИШИ. ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТЛАР САММИТИ.
14. Sayfullayev, B. (2022). AXBOROT TECHNOLOGIYALARI VA DASTURIY MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQRISHDA XALQARO NAMKORLIK: O 'ZBEKISTON VA HINDISTON MISOLIDA. AXBOROT-KOMMUNIKACIYA TECHNOLOGIYALARI VA TELEKOMMUNIKACIYALARI SOҲASIDA ZAMONAVIY MUAMMOLAR VA ECHIMLAR RESPUBLIKA ILMIY-TEKHIK ANJUMANINING MAЪRUZALAR TЎPLAMI.
15. Sayfullayev, B. (2021). Ўзбекистон-Ҳиндистон: икки томонлама ҳамкорликнинг янги саҳифалари. ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ АХБОРОТНОМАСИ.
16. Sayfullayev, B. (2021). ЎЗБЕКISTON-ҲИНДИСТОН: ҲАРБИЙ СОҲАДА ИККИ ТОМОНЛАМА МУНОСАБАТЛАРНИНГ РИВОЖЛАНИБ БОРИШИ. *ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. ВЕСТНИК НУУЗ. АСТА NUUZ*.
17. JO'RAVOYEV, N. Y., & SAYFULLAYEV, B. D. O. G. L. (2021). KO'HNА VA NAVQIRON TOSHKENT BOZORLARI. In *Uzbek Conference Publishing Hub* (Vol. 1, No. 01, pp. 83-86).